

Česká operní tradice

Bedřich Smetana

Bedřich Smetana (1824–1884)

Bedřich Smetana

- Označován za zakladatele moderní české národní hudby
- Hudební skladatel období romantismu
- První kapelník Prozatímního divadla (1866–1874)
- Česká národní opera – osm dokončených oper
- Cyklus symfonických básní *Má vlast* a smyčcový kvartet č.1 e moll *Z mého života*
- Spoluzakladatel Umělecké besedy
- Člen mladočeské frakce Národní strany
- Inspirace Franzem Lisztem, skladateli období romantismu, Richardem Wagnerem

NOVOMĚSTSKÉ DIVADLO.

Dnes v sobotu dne 16. května 1868. (Mimo předl. lacení).

Slavnostní představení.

V den založení základního kamene k důstojnému divadlu národnímu.

Poprvé:

Věštba Libušina.

Slavnostní předehra od Josefa Jiřího Kolára. Úvodní hudba od B. Smetany. Nové dekorace od pana Macourka.

Praotec Čech pan Kolár st. | Libuše pi. Skřivánková-Malá. | Musa dramatického umění pi. Šamberkova.

Na to poprvé:

DALIBOR.

Velká národní opera ve 3 jednáních. Text od Jos. Wenziga, Hudba od Bedřicha Smetany.

Osobním řízením pana skladatele. V scéně uvedl vrchní regisseur J. J. Kolár st.

Vladislav, král český	pan Lev.	Vitek, posel Daliborův	pan Barel.
Dalibor, rytíř	pan Lukes.	Milada, sestra purkrabi Ploskovickeho	pi. Benovic-Mikova.
Budivoj, velitel královské hradní stráže	pan Sebasta.	Ilitka, selské děvče na statech Daliborových	sléčna z Ehrenbergů.
Benes, žalárník	pan Paleček.	Janko, hudec v podobě zjevení	

Soudcové, král, zbrojnoši, poslové a sluhové Daliborovi atd., lid. — Děj se koná v Praze; dilem na hradě a vukoli, dilem v dolením městě a síce v 15. století.

Nové dekorace:

1. Vnitřní královského hradu. od pana MACOURKA.
2. Zahr.
3. Dvůr radcovny purkrabiho. od pana HEROLDA
4. Pražský hrad.

Nové kostumy shotoveny řízením garderobního inspektora pana Kašky.

Lístky lze dostati od 11. hodin v Novoměstském divadle.

Texty k této zpěvohře prodávají se u kasy Novoměstského divadla.

Zítřej dne 17. května (hra mimo předlacení) v Novoměstském divadle začátek o 7. hodině

slavnostní představení se slavnostní předehrou.

Drahomíra.

Smetanismus / smetanovský styl

- Smetana je tradičně označován za zakladatele české národní hudby.
- „Smetanovský, tj. sloučení melodijích, i jednodušejších se vždy svědomitě volenou harmonisací a promyšleným plánem a ve stavbě, souvyslosti a jednotě celé opery, jako jedná velká symfonie, arciť zde – co je nejdůležitější – s textem spojená.“
- Vlivy: romantismus (Chopin, Schumann), novoromantismus Liszt, vliv Wagnera
- Osobní hudební výraz
- Zásada dramatické pravdivosti (od Wagnera)
- Promyšlení uměleckého organismu
- Aby česká opera měla všechny znaky velikosti

Veřejný život hudební v Praze, *Národní listy*, 24. 6. 1864, autor B. Smetana

Hledíme-li nestranně a jen objektivně na českou nynější operu, vyznati musíme, že nynější její stav není dle toho, aby vzbuzoval důvěru, že konečně vybočí na cestu k tomu určenou, aby osvědčila pravou výši našeho národního konání uměleckého a našich snah uměleckých; že se stane centrálním střediskem veškerého domácího světa uměleckého — že tedy svou nejprvnější a zároveň nejvznešenější úlohu vyplní.

Jest si naše opera této úlohy vědoma? Podává nám zaručení, abysme jí uvěřiti mohli, že ví, čím býti má? Ano, zkoší se snad tedy alespoň přičiněním svým, abysme krásné tyto sny jen sníti mohli? — Nikoliv.

Úloha její stála ještě posud tatáž, kterou plnila již před léty: pouhý to amusement obecnstva, s tím jediným toliko rozdílem, že nyní — bydlí ve vlastním svém domě. Repertoír sám obsahuje z větší části díla, jichžto jen malá část má ceny v hudební literatuře.

Nejvíce to špatné české překlady, o jichžto ceně co překladů dodati můžeme, že jsou to pravé šablonovité, neřku-li jarmareční práce. Z těchto tak zvaných českých oper předvádějí se jistá díla vždy a ustavičně

Jediný vývoj naší opery jest ten, že z větší části to avěží její síly předvádějí také avěží a živá představení. Ensemble jsou, k jich chvále to budiž řečeno, často lepší, pr než v operě německé a solisté nejsou dalecí toho, aby mi se solisty opery německé zápoliti mohli. Síly tedy jsou a zde, abysme konečně na svých nohou stáli a národní na operu založiti mohli. Bohužel, zneužívá se tato op úloha. ob

Žaluje se na malé účastenství obecnstva. A to ne právě. Obecnstvo jest vždy ochotné a obětovné, kde se mu podává něco dobrého. Potvrdilo se to vždy a všude a potvrdí se to také v budoucnosti, pak-li se jen zabočí na cestu pravou. Avšak žádati, aby slyšelo opět a opět opery, které zná již přes třicet let, a to jen z pouhé obětavosti, aneb jen proto, aby tomu či onomu Manricovi, Edgarovi, té či oné Lucii aneb Lukrecii podíviti se mohlo, jest způsob zcela zvláštní.

České obecnstvo bobuřky není ještě tak blásované, aby se muselo jen mimofádnými, opojnými prostředky podněcovat; avšak není také tak docela naivní, aby nepoznalo prázdné a bezvýznamné věci a aby je neodmítalo.

Příště ukážeme, kterak opera zařízena býti musí, aby za prvé se stala domácí, národní a za druhé, aby stála na výši, která jest našeho národa důstojna.

Wagnerianismus

„Já nepadělám skladatele slovutného žádného, já jen se obdivuju velikosti jejich, a vše přijímám pro sebe, co uznám za dobré a krásné v umění, a především pravdivé. Vy to už dávno u mně znáte, ale jiní to nevědí, a myslují, že zavádím Wagnerismus!!! Mám dost co dělat ze Smetanismem, jen když ten sloh je poctivej!“ (B. Smetana)

musíme Wagnerem způsobený pokrok na poli hudby dramatické úplně si přisvojit; vždyť »Wagnerianismus« není onou ukrutnou a hrůzyplnou, národnost naši opery pohlcující a celé umění otravující příšerou, jakou by ho tak rádi – alespoň v očích obecnstva – učinili naši Italianissimi. - - (O. Hostinský)

Otakar Hostinský: Bedřich Smetana a jeho boj o moderní českou hudbu/V. Wagnerianismus a česká národní opera

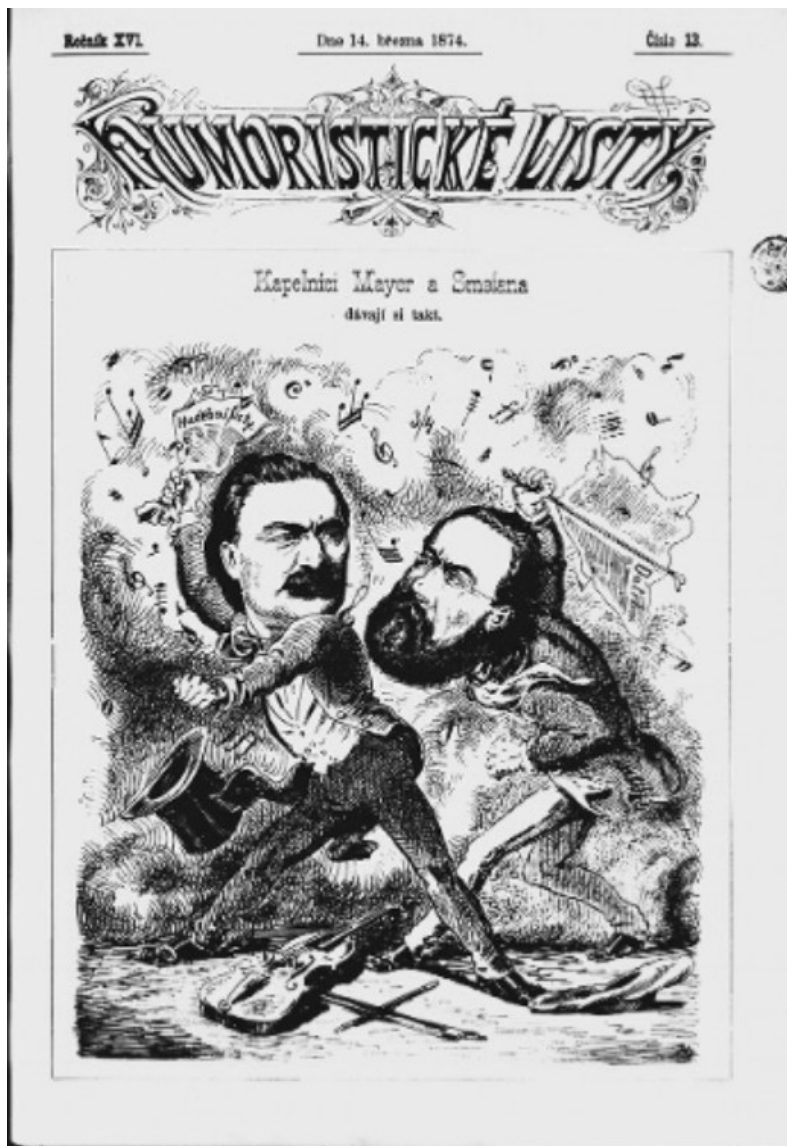
https://cs.wikisource.org/wiki/Bed%C5%99ich_Smetana_a_jeho_boj_o_modern%C3%AD_%C4%8Deskou_hudbu/V._Wagnerianismus_a_%C4%8Desk%C3%A1_n%C3%A1rodn%C3%AD_opera

Co to znamená národní?

- **A proč se tedy v případě tvorby českých operních skladatelů nejedná o pouhé napodobování Wagnera? (podle O. Hostinského)**
- Máme však známku neomylnou, zcela určitou, která jest takořka symbolem, ba v mnohém ohledu i podstatou národnosti: totiž **mateřskou řeč**. Kdo jí mluví tak jako my, kdo se k ní přiznává, jako k své řeči mateřské, ten jest našincem, kdo se jí zříká, odštěpuje se od národa samého, jest odpadlíkem, odrodilcem. Hájíme-li svoje práva národní, hájíme především svůj jazyk, neboť všude platí: Národy nehasnou, dokud jazyk žije. A to jest docela pochopitelně a přirozené; řeč jest nejvlastnější dílo bytosti lidské, bezprostřední plod povahy národní; jednak výhradní majetek pouze toho neb onoho jistého národu, jinak ale i celému národu společný.

Eliška Krásnohorská o wagnerismu

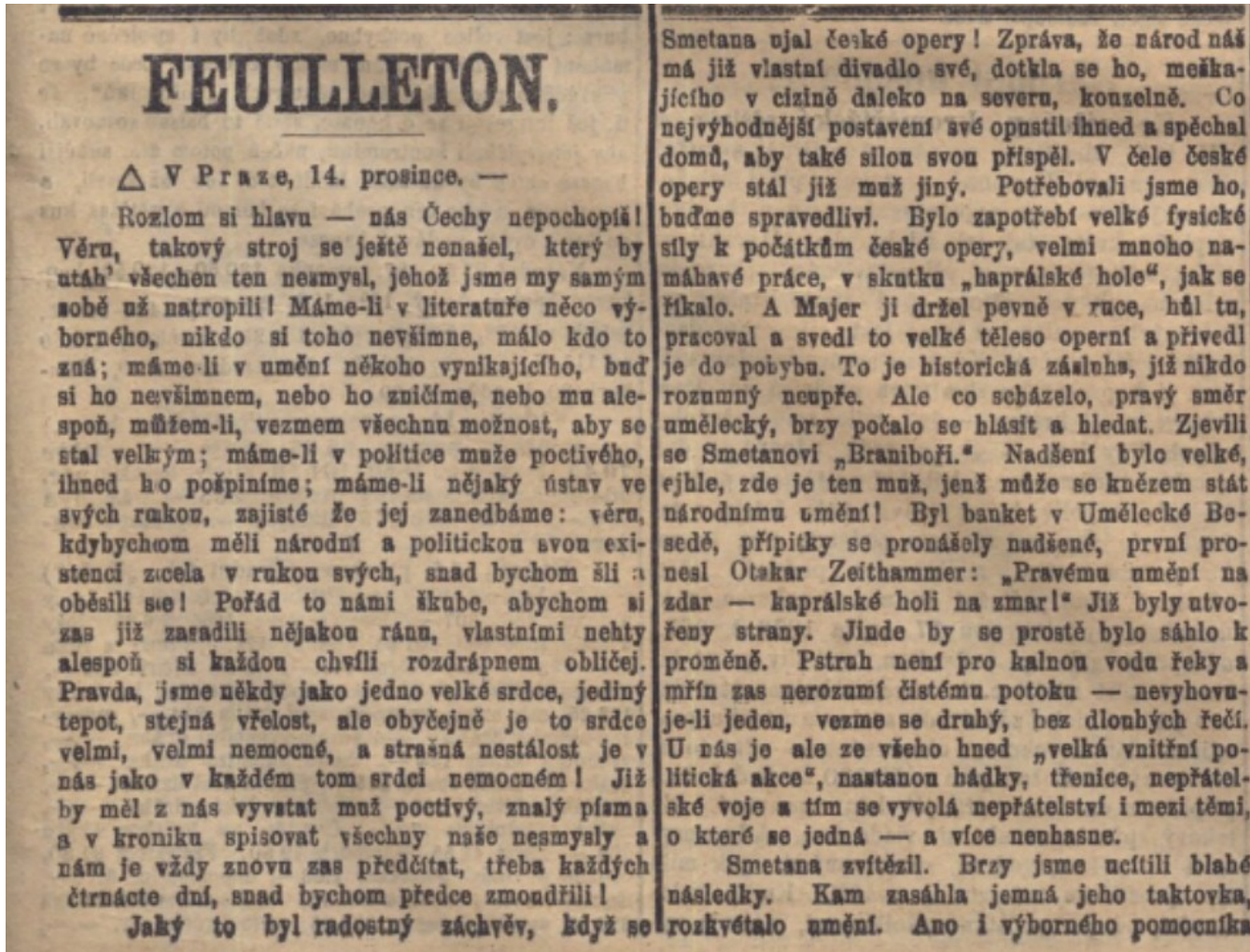
- Kdekoliv osobní nepřítel chce někomu býti škodná, záminku si vždycky nalezne. I proti Smetanovi našla se zbraň, a tou byla výčitka němectví, wagnerianismu, kteroužto se provedlo tolik veřejných i soukromých, tragikomických šermů, žeť věru div, kterak i dosud téže opotřebované, štěrbované zbraně mnohý hudební Don Quixote s tak rytířskou zálibou může používati. Naháněly se obecnstvu strašáky, že by Smetana české divadlo poněmčil, skrz naskrz zwagneřil, a že se jemu za tou příčinou kapelnická taktovka nesmí svěřiti. Nicméně byla Smetanova povolání spůsobnost tak nade všecku pochybnost povznesena, že přes osobní nechť, jak již praveno, po katastrofě pruské války r. 1866 řízení české opery mu odevzdáno co muži nejschopnějšímu k regeneraci otřeseného a ohroženého jejího života.

Kapelníci Mayer a Smetana
dávají si takt.

Humoristické listy, 14. 3. 1874.

Nerudovo zastání Smetany

Národní listy, 15. 12. 1872

<https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:fa9262f7-435d-11dd-b505-00145e5790ea?page=uuid:8395a751-435f-11dd-b505-00145e5790ea>

Dobová hudební periodika

- Časopis *Dalibor*

<https://bluemountain.princeton.edu/bluemtn/?a=d&d=bmtnabd18740314-01.2.2&e=-----en-20--1--txt-txIN----->

- *Hudební listy*

(<http://www.digitalniknihovna.cz/mlp/periodical/uuid:1f31a334-abc3-4265-8765-80334e7f9e6b>)

- Text shrnující dobová hudební periodika:

<https://www.ripm.org/pdf/Introductions/HULintroor.pdf>

Otakar Hostinský

V první polovině sedmdesátých let se Hostinský věnoval především novinářské práci. Psal do několika časopisů různého politického i odborného zaměření. Politické dělení časopisů souviselo zejména s rozdělením českého politického myšlení na stranu staročeskou a stranu mladočeskou (osamostatnila se v roce 1874). Hostinský ovšem přispíval jak do staročeských novin (Politik, Pokrok), tak také později do nejvlivnějších novin mladočechů, Národních listů, aniž by se „politicky“ výrazněji přiklonil k jedné z těchto stran. Četné hudební kritiky po návratu do Prahy začal psát v časopisech [Hudební listy](#) (1870–71), Pokrok (1872–74) a Politik (1872–73, německy). V roce 1873 se stal redaktorem časopisu [Lumír](#), do kterého přispíval zejména estetickými studiemi. V roce 1873 také začal vycházet nový hudební časopis [Dalibor](#), který vznikl jako reakce na situaci v časopise [Hudební listy](#), v němž již několik let dominoval spor o podstatu Wagnerovy operní reformy a vyhrocená polemika v otázce směřování české opery, v němž se stala hlavním centrem kritik operní tvorba [Bedřicha Smetany](#) (samotný název časopisu vzešel právě z vypjaté diskuse kolem [Smetanovy](#) opery *Dalibor*). Hostinský zejména od premiéry [Smetanova](#) *Dalibora* (1868), která se stala pro řadu kritiků prototypem nenárodní opery, protože se v ní [Smetana](#) příliš přidrhuje Wagnerových estetických principů, začal se soustavnou obhajobou národní české opery i v rámci wagnerianismu sérií článků, *Umění a národnost* (1869) a zejména *Wagnerianismus a česká národní opera* (1870). Když se spor postupně převedl k problematice správné hudební deklamace, Hostinský do polemiky vstoupil studií *Několik poznámek o českém slovu a zpěvu*. Později tuto tematiku završil monografickou prací *O české deklamaci hudební* (1886), v níž argumentuje za přijetí přízvuchné prozodie českého verše, z něhož musí vycházet také hudební deklamace.

Doporučená literatura

- Hostinský, Otakar. *Bedřich Smetana a jeho boj o moderní českou hudbu*. Praha, 1901. (před. Wagnerianismus a česká národní opera (1870).
- Helfert, Vladimír. *Česká moderní hudba*. Olomouc: Index, 1936.
- *Hudební listy* (od r. 1870)
- Teichman, Josef. *Bedřich Smetana – život a dílo*. Praha: Orbis, 1946.